

آئین نامه حفاظتی کار با سموم دفع آفات در کارگاهها

هدف و دامنه شمول:

هدف از تدوین این آئین نامه، اجرای مفاد ماده ۸۵ قانون کار جمهوری اسلامی ایران به منظور صیانت نیروی انسانی و منابع مادی کشور در خصوص آن دسته از نیروی کار می باشد که در تماس و کار مبارزه شیمیایی با آفات و کلیه امور مرتبط با آن شرکت می کنند.

فصل اول: تعاریف

آفات:

به کلیه عوامل خسارت زای زنده از قبیل جانوران زیان آور، عوامل بیماری زا و علفهای هرز گفته می شود که در مزارع، باغات، کارگاههای پرورش دام و طیور، آبیزار، انبارها و اماکن مربوط به کشاورزی، خانگی و سایر کارگاهها به طور مستقیم یا غیرمستقیم موجب نابودی و یا خسارت به محصولات و فرآوردهها شده و ایجاد خسارتهای اقتصادی یا بهداشتی می کنند.

سموم دفع آفات:

هرگونه ماده شیمیایی معدنی یا آلی و غیره است که برای پیشگیری، نابودسازی و یا کنترل ناقلین بیماری انسانی و یا حیوانی گونههای ناخواسته نباتات یا حیوانات ایجادکننده خسارت به عرصههای طبیعی، تولید، فرآوری، انبارداری، حمل و نقل محصولات کشاورزی و یا جهت مبارزه با حشرات و آفات داخل یا روی پوست و پشم بدن حیوانات مورد استفاده قرار می گیرد.

انبار سموم:

به محلی سربوشیده و محصور گفته می شود که انواع سموم به صورت جامد، مایع و یا گاز در آن با رعایت کامل اصول ایمنی و حفاظتی نگهداری می شود.

درجه سمیت:

سمیت بسیاری از سموم با شاخص دز کشنده LD₅₀ بیان می شود.

LD₅₀ مقدار ماده سمی است که اگر از یک راه مشخص و معین وارد بدن یک گونه حیوان آزمایشگاهی مشخص شود باعث مرگ ۵۰ درصد از حیوانات مورد مطالعه می گردد. این مقدار که بر حسب میلی گرم سم بر کیلوگرم وزن بدن حیوانات ذکر می شود و معیاری برای طبقه بندی سموم است در آزمایشگاه انجام شده و باید نوع حیوان و راه ورود ماده به بدن را نیز مشخص نمود. هرچه مقدار LD₅₀ کمتر باشد آن سم مهلکتر است.

– سمومی که LD₅₀ آنها کمتر از ۲۰۰ میلی گرم در کیلوگرم باشد، سموم فوق العاده سمی هستند.

– سمومی که LD₅₀ آنها بین ۲۰۰ تا ۲۰۰۰ میلی گرم در کیلوگرم باشد، سموم با سمیت متوسط هستند.

– سمومی که LD₅₀ آنها بین ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ میلی گرم در کیلوگرم باشد، سموم با سمیت ضعیف هستند.

– سمومی که LD₅₀ آنها بیش از ۳۰۰۰ میلی گرم در کیلوگرم باشد، سموم فاقد سمیت حاد می باشند.

مسمومیت:

عبارت است از اختلالات موقتی یا دائمی فیزیولوژیک و بیوشیمیک که در نتیجه ورود سم به بدن از یک راه خاص یا راههای مختلف بوجود می آید.

دوره ایقاء سم یا دوره احتیاط:

مدت زمانی است که طول می کشد تا غلظت سم در محیط سمپاشی شده به حد قابل قبولی کاهش یافته و در طول این مدت ورود به آن محدوده ممنوع است.

(دوره کارنس) ۱:

حداقل زمانی که بین آخرین سمپاشی و برداشت محصول باید رعایت نمود تا باقیمانده سم به حد مجاز برسد.

وسایل دفع آفات:

کلیه تجهیزات و وسایل و ماشین آلات، که جهت کاربرد سموم مورد استفاده قرار می گیرد.

عمل دفع آفات:

مجموعه عملیاتی که با رعایت اصول علمی برای کنترل آفات به کار برده می شود که در این عملیات علاوه بر کنترل آفت بایستی سلامت محیط زیست، انسان، دام و حشرات مفید را در نظر گرفت.

فصل دوم – الزامات عمومی:

ماده ۱-

کارفرما مکلف است قبل از شروع عملیات دفع آفات آموزشهای لازم را به شرح زیر به کارگران مربوطه ارائه نماید:

درجه سمیت، راههای نفوذ ترکیب فوق به بدن و خطرات آن، روش آماده کردن سم، روش استفاده و موارد ایمنی کار با دستگاههای سمپاش و تجهیزات جانبی آن، روشهای صحیح سمپاشی و استفاده از وسایل حفاظت فردی، روشها و احتیاطات لازم جهت باز کردن بستههای سم تا انتهای عمل سمپاشی، علائم مسمومیت و اقدامات کمکهای اولیه، دوره ایقاء سم، انبارداری، حمل و نقل، امحاء و دیگر موارد مرتبط.

ماده ۲-

کارفرما مکلف است در صورت بروز مسمومیت، اطلاعات لازم در مورد مشخصات سم مصرفی، علائم مسمومیت و کمکهای اولیه و پادزهر مندرج در برجسب ظروف محتوی سم را به پزشک معالج ارائه نماید.

ماده ۳-

کارفرما مکلف است نسبت به تأمین آب سالم و بهداشتی و به میزان کافی به منظور شستشوی چشم و بدن کارگران سمپاش در شرایط

اضطراری و پایان عملیات سمپاشی اقدام نماید.

ماده ۴-

مرز نواحی سمپاشی باید با علائم هشداردهنده مشخص شده و ساکنان مناطق مسکونی اطراف نیز بایستی به نحو مناسب مطلع گردند.

ماده ۵-

کارفرما مکلف است نسبت به تأمین وسایل و تجهیزات کمک‌های اولیه متناسب با نوع سموم مورد مصرف اقدام نماید.

ماده ۶-

در تمامی عملیات دفع آفات و محل‌های نگهداری و انبار سموم، خوردن، آشامیدن و استعمال دخانیات ممنوع می‌باشد. تبصره: قبل از شروع عملیات دفع آفات باید اطمینان حاصل نمود که در محل مربوطه، ماده غذایی و آب آشامیدنی وجود نداشته باشد.

ماده ۷-

کارگرانی که در تماس با سموم می‌باشند به محض مشاهده علائم مسمومیت در خود و یا هریک از کارگران، موظفند کارفرما یا نماینده وی را جهت انجام کمک‌های اولیه و تأمین معالجات پزشکی مطلع نمایند.

ماده ۸-

کارفرما مکلف است میزان مصرف و نوع سم را حسب مورد با توجه به دستورالعمل‌های ارائه شده از جانب وزارت جهاد کشاورزی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در ظروف و بسته‌بندی‌های مناسب تهیه نماید.

ماده ۹-

کارفرما یا مسئولین ایمنی باید در طول مدت دفع آفات بر کلیه عملیات مربوطه نظارت نماید.

فصل سوم - انبار سموم:

ماده ۱۰-

انبار سم باید متناسب با نوع سم و مقدار آن و شرایط نگهداری باتوجه به آب و هوای منطقه و حفظ سلامت محیط زیست باشد.

ماده ۱۱-

انبار سم باید خشک و خنک و قابل تهویه و دور از دسترس اطفال و حیوانات و اشخاص غیرمجاز و جدا از محل نگهداری مواد غذایی انسان و دام و بذر و سایر مواد کشاورزی باشد.

ماده ۱۲-

طبقه‌بندی و چیدمان مواد در انبار سموم باید به گونه‌ای باشد تا برچسب‌ها و علائم هشداردهنده به وضوح قابل رویت باشند.

ماده ۱۳-

کنترل مستمر عوامل محیطی مانند دما، روشنایی و تهویه، رطوبت و نیز ظروف و بسته‌بندی‌ها از نظر پارگی، شکستگی، سوراخ‌شدگی و نشت و تراوش در انبارهای سموم الزامی است.

ماده ۱۴-

انبار سموم باید دارای راهپای دسترسی مناسب جهت تردد خودروهای امدادی در شرایط ویژه باشد.

ماده ۱۵-

کف انبار سموم باید دارای شیب مناسب به منظور شستشو و سهولت در خروج پسماندهای ناشی از آن باشد.

ماده ۱۶-

اتبار سموم باید مجهز به سیستم جمع‌آوری فاضلاب با زهکشی مناسب بوده تا از ورود ضایعات مواد به آبهای سطحی و زیرزمینی جلوگیری شود.
تیسره - زهکشی سیستم فاضلاب نباید رویاز باشد.

ماده ۱۷-

اتبار سموم باید از مصالح غیرقابل اشتعال ساخته شده باشد.

ماده ۱۸-

اتبار سموم باید مجهز به سیستم تهویه متناسب با حجم آن باشد.

ماده ۱۹-

سیم‌کشی برق در اتبار سموم باید توکار و کلید و پریزها و روشنایی و سایر وسایل و تجهیزات الکتریکی مانند هواکش از نوع ضدجرقه باشد.

ماده ۲۰-

لامپ روشنایی در اتبار سموم باید دارای حباب و حفاظ مناسب باشد و فاصله سموم تا چراغهای روشنایی کمتر از یک متر نباشد.

ماده ۲۱-

در اتبارهای سموم باید از تابش مستقیم نور خورشید به داخل آن جلوگیری به عمل آید.

ماده ۲۲-

اتبار سموم باید باتوجه به نوع سم و فضای کارگاه به تجهیزات اعلام و اطفاء حریق مناسب مجهز باشد.

ماده ۲۳-

تفکیک سموم در اتبار باید متناسب با خواص فیزیکی، شیمیایی و درجه اشتعال و با رعایت سایر اصول اتبارداری باشد.

ماده ۲۴-

فواصل ردیفها و ارتفاع بسته‌بندی در اتبار سموم باید برای عبور و مرور افراد و وسایل نقلیه و همچنین عدم سرایت حریق به ردیفهای بعدی و جلوگیری از ریزش آنها مناسب باشد.

ماده ۲۵-

استعمال دخانیات و ایجاد هرنوع شعله باز در اتبار سم ممنوع است.

ماده ۲۶-

نصب علائم خطر مناسب یا تابلو برای آگاهی دادن و رعایت احتیاطات لازم روی درب اتبار الزامی است.

ماده ۲۷-

درهای خروج اضطراری اتبار سموم باید به طور آشکار علامت‌گذاری شده و به سمت بیرون باز شوند.

ماده ۲۸-

رعایت سایر اصول ایمنی مربوط به اتبار سموم مندرج در آئین‌نامه‌های حفاظت و بهداشت کار و سایر مقررات جاری از جمله قانون مدیریت پسماند و آئین‌نامه‌های اجرایی آن و قانون حفظ نباتات وزارت جهاد کشاورزی و سایر مقررات مربوطه الزامی است.

فصل چهارم - وسایل و تجهیزات دفع آفات:

ماده ۴۱-

سموم را نباید در ظروف متفرقه مانند بطری آب یا نوشابه ریخته و جابه‌جا نمود.

فصل ششم - دفع ضایعات سموم:

ماده ۴۲-

معدوم‌سازی ظروف محتوی سم و سموم باقیمانده باید مطابق قانون مدیریت پسماند و آئین‌نامه اجرایی آن انجام شود.

ماده ۴۳-

استفاده از ظروف خالی سموم برای نگهداری یا حمل مواد دیگر ممنوع است.

ماده ۴۴-

ظروف خالی سموم را تا زمان معدوم نمودن باید در محلی مناسب و غیرقابل دسترس افراد غیرمسئول قرار داد.

ماده ۴۵-

در صورت ریختن سم بر روی زمین، ماشین‌ها و تجهیزات و وسایل مرتبط، محل آغشته به سم باید فوراً با روش مناسب تمیز گردد.

فصل هفتم - دوره ابقاء سم:

ماده ۴۶-

در صورت لزوم، ورود اشخاص به منطقه دفع آفات در دوره احتیاط یا دوره ابقاء سم باید با نظارت کارفرما و با رعایت استفاده از وسایل حفاظت فردی مناسب و سایر مقررات ایمنی باشد.

ماده ۴۷-

تهیه و نصب علائم هشداردهنده مناسب برای زمان سمپاشی و دوره ابقاء سم مطابق دستورالعمل‌های مندرج در ظروف و بسته‌های محتوی سموم و آئین‌نامه علائم ایمنی در کارگاه‌ها در اماکن مربوطه الزامی است.
تبصره ۱- علائم فوق باید قبل از استفاده از سموم دفع آفات نصب و پس از اتمام دوره ابقاء برداشته شود.
تبصره ۲- تعداد علائم هشداردهنده باید متناسب با محل، وسعت منطقه سمپاشی شده و محل‌های تردد باشد.

فصل هشتم - وسایل حفاظت فردی:

ماده ۴۸-

کارفرما مکلف است برای کارگران مربوطه وسایل حفاظت فردی متناسب با نوع و حجم سم و روش و نوع کار را تأمین نماید. وسایل مذکور از قبیل لباس کار، کلاه، سریند، دستکش، گوشی بند، ماسک تنفسی، کفش، عینک حفاظتی و سایر وسایل مربوطه مطابق آئین‌نامه وسایل حفاظت انفرادی باید کاملاً سالم و بی‌عیب و در مقابل مواد شیمیایی و سموم مقاوم و غیرقابل نفوذ بوده تا از تماس آن با بدن جلوگیری نماید.

ماده ۴۹-

هنگام کار با سموم دفع آفات استفاده از ماسک با فیلتر متناسب با نوع سم الزامی است.

ماده ۵۰-

برای جلوگیری از نفوذ مواد سمی به داخل گوش قبل از استفاده از کلاه یا سریند باید از گوش‌بند مناسب استفاده گردد.

ماده ۵۱-

- ۱- عبارت « دور از دسترس و دید کودکان در محل فعل‌دار نگهداری شود» بزرگ و در سب در بادی برجسب درج دردد.
- ۱۰- موارد مصرف.
- ۱۱- مدیریت کاربرد آفت‌کش‌ها.
- ۱۲- طریق مصرف آفت‌کش.
- ۱۳- حداقل زمانی فاصله برداشت (دوره کارنس).
- ۱۴- احتیاطات لازم.
- ۱۵- سمیت برای محیط زیست.
- ۱۶- درج علائم خطر Pictogram در برجسب.
- ۱۷- علائم مسمومیت.
- ۱۸- کمک‌های اولیه.
- ۱۹- یادزهر.
- ۲۰- شرایط نگهداری آفت‌کش بایستی در برجسب توضیح داده شود.
- ۲۱- ذکر جمله زیر بر روی برجسب ضروری است « با نظر متخصص گیاهپزشک می‌بایست مصرف شود».
- ۲۲- قید عبارت « ثبت نام و نشانی خریدار و میزان آفت‌کش فروخته شده با ذکر تاریخ در دفاتر مربوطه توسط فروشنده ضروری است» روی تمامی بسته‌های آفت‌کش‌ها و یا برجسب آفت‌کش‌ها لازم است.
- ۲۳- نام و نشانی و شماره تلفن و آدرس پست الکترونیکی شرکت واردکننده و نام کارخانه سازنده (واردکننده)، نام و نشانی و شماره تولیدکننده و آدرس پست الکترونیکی (تولیدکننده یا فرمولاتور)
- ۲۴- تاریخ تولید و انقضاء
- ۲۵- شماره بچ و پارت تولیدی
- ۲۶- وزن یا حجم خالص محتوی بسته
- ۲۷- تصویب هیئت نظارت بر سموم
- ۲۸- شماره تأییدیه سازمان حفظ نباتات
- ۲۹- برای دریافت اطلاعات بیشتر به بروشور مراجعه گردد.

ماده ۶۲ -

مسئولیت رعایت مقررات این آیین‌نامه برعهده کارفرمای کارگاه بوده و در صورت وقوع هرگونه حادثه به دلیل عدم توجه کارفرما به الزامات قانونی، مکلف به جبران خسارت وارده به زیان‌دیدگان می‌باشد.

[امضاء]

این آیین‌نامه مشتمل بر نه فصل و ۶۲ ماده و ۶ تبصره به استناد مواد ۸۵ و ۹۱ قانون کار جمهوری اسلامی ایران در جلسه مورخ ۲۸/۱۰/۱۳۸۸ شورایعالی حفاظت فنی مورد بازنگری قرار گرفته و در تاریخ ۱۹/۳/۱۳۸۹ به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی رسیده است. آیین‌نامه مذکور جایگزین آیین‌نامه حفاظتی کار با سموم دفع آفات نباتی در کشاورزی مصوب ۱۸/۱/۱۳۷۳ وزیر کار و امور اجتماعی می‌باشد.